

Bureauonderzoek

Projectnummer: 370389
Referentienummer: SWNL
Datum: 17-04-2020

Vooronderzoek Conventionele Explosieven Ruhenbergerbeek

SWECO CE RAPPORT SCR2020_001

Concept

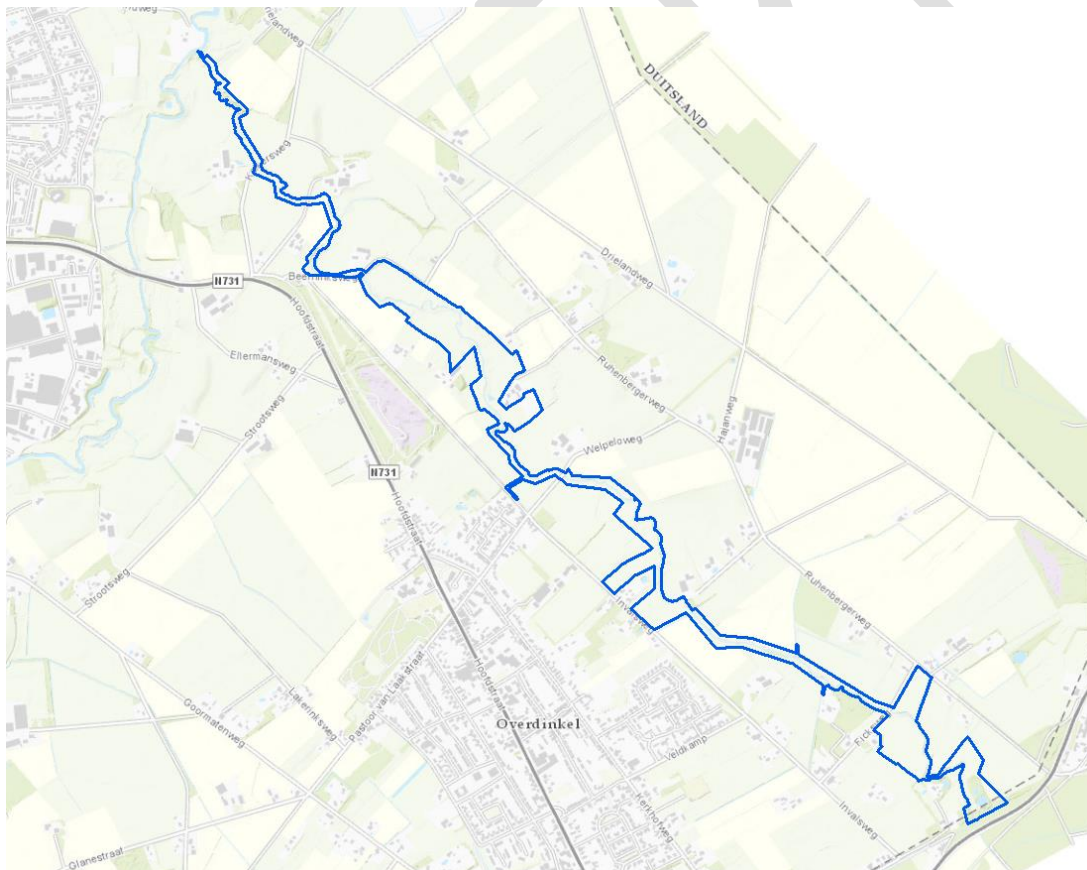
Verantwoording

Titel	Vooronderzoek Conventionele Explosieven Ruhembergerbeek
Subtitel	SWECO CE RAPPORT SCR2020_001
Projectnummer	370389
Referentienummer	SWNL
Revisie	-
Datum	17-04-2020
Auteur(s)	Jorick Palma Projectleider Archeologie & NGE
E-mailadres	Jorick.palma@sweco.nl
Gecontroleerd door	Arthur de Groof Projectleider Bodem & ondergrond
Paraaf gecontroleerd	
Goedgekeurd door	J.A.G. van Rooij Teammanager
Paraaf goedgekeurd	

Sweco Nederland B.V. voert het vooronderzoek CE uit conform de geldende wet- en regelgeving van de WSCS-OCE en overige wetgeving. Sweco Nederland B.V. beschikt over certificeringen op het gebied van Kwaliteit (ISO 9001), Veiligheid (Veiligheidsladder, VCA**), Duurzaamheid (ISO 14001, CO2-Prestatieladder) en V&G-management (OHSAS 18001). Met deze certificeringen zijn wij gekwalificeerd om te kunnen werken aan toonaangevende projecten.

Administratieve gegevens

Uitvoerder	Sweco Nederland B.V.
Provincie	Overijssel
Gemeente	Losser
Plaats	Overdinkel
Projectnaam	Ruhenbergerbeek
Opdrachtgever	Waterschap Vechtstromen
Oppervlakte onderzoeksgebied	273.156 m ²
Projectmedewerker(s)	Jorick Palma / Joris Wieleman
Periode van uitvoering	Maart/april 2020
Beheer en plaats van documentatie	Sweco Nederland B.V.

Onderzoeksgebied

Inhoudsopgave

1	Inleiding	5
1.1	Aanleiding van het onderzoek	5
1.2	Methodiek	5
1.3	Doelstelling	5
2	Bureauonderzoek	6
2.1	Afbakening onderzoeksgebied, huidig gebruik en toekomstig gebruik	6
2.1.1	Afbakening onderzoeksgebied	6
2.1.2	Huidig gebruik van het onderzoeksgebied	6
2.1.3	Toekomstig gebruik van het onderzoeksgebied	6
2.2	Informatie van de opdrachtgever	6
2.3	Aanwezige informatie over de bodemgesteldheid	6
3	Resultaat historisch feitenmateriaal	7
4	Analyse historisch feitenmateriaal	14
5	Conclusie en advies	15
5.1	Conclusie	15
5.2	Advies	15
Bijlage 1.	CE-Bodembelastingkaart	
Bijlage 2.	Inventarisatiekaart	
Bijlage 3.	Chronologische lijst gebeurtenissen	

1 Inleiding

1.1 Aanleiding van het onderzoek

In opdracht van Waterschap Vechtstromen heeft Sweco Nederland B.V. een vooronderzoek Conventionele Explosieven (CE) uitgevoerd naar de locatie Ruhembergerbeek. Het betreft een grensoverschrijdende laaglandbeek in het stroomgebied van de Dinkel. De oorsprong van de beek ligt ten westen van de lijn Heek – Metelen in Nordrhein-Westfalen. Bij Overdinkel passeert de beek de landsgrens en mondt ter hoogte van Losser uit in de Dinkel. Het Nederlandse deel van de beek is ongeveer 5 kilometer lang. Het Duitse deel is een stuk langer en heeft ook nog een aantal zijbeken. Het beschouwde onderzoeksgebied bevat alleen het Nederlandse deel van de beek. Het totale stroomgebied is circa 7.950 hectare, waarvan 380 hectare (ongeveer 5%) op Nederlands grondgebied ligt (zie bijlage 1).

1.2 Methodiek

Dit rapport is uitgevoerd conform de richtlijnen van het Werkveldspecifiek certificatieschema voor het systeemcertificaat Opsporen Conventionele Explosieven ("WSCS-OCE"). In paragraaf 6.5 van het WSCS-OCE staan de concrete proceseisen voor het vooronderzoek CE beschreven. De, door Sweco Nederland B.V., gebruikte onderzoeksopzet en methodiek is overeenkomstig deze proceseisen. Op de website Wettenbank van de overheid (<https://wetten.overheid.nl/BWBR0008587/2016-07-05/#BijlageXII>) kunt u alle informatie betreffende de proceseisen raadplegen.

Het bronnenonderzoek vindt plaats op basis van een inventarisatie van de volgende archieven.

Bron verplicht raadplegen	Geraadpleegd door Sweco
Literatuur	√
Gemeentelijk en provinciaal archief	√
Explosieven Opruimings Dienst Defensie	√
Luchtfotocollectie Wageningen Universiteit en Topografische Dienst	√

Bron aanvullend raadplegen	Geraadpleegd door Sweco
Nederlands Instituut voor Oorlogsdocumentatie	√
Nederlands Instituut voor Militaire Historie	√
The National Archives Londen/Bundesarchiv-Militararchiv/The National Archives Washington DC	√
Luchtfotocollectie The Aerial Reconnaissance Archives	√
Getuigenverklaringen	

1.3 Doelstelling

De bodemingrepen die gepaard gaan met de geplande werkzaamheden zullen eventueel aanwezige CE in de bodem kunnen activeren. Derhalve dienen voorafgaand aan die werkzaamheden de risico's op het aantreffen van CE binnen het onderzoeksgebied in kaart te worden gebracht. Het doel van het vooronderzoek CE heeft tot doel om te beoordelen of er indicaties zijn dat binnen het onderzoeksgebied explosieven aanwezig zijn, en zo ja, om het verdachte gebied af te bakenen. Dit gebeurt op basis van verzameld en geanalyseerd (historisch) feitenmateriaal.

2 Bureauonderzoek

2.1 Afbakening onderzoeksgebied, huidig gebruik en toekomstig gebruik

2.1.1 Afbakening onderzoeksgebied

Het onderzoeksgebied betreft de Ruhenbergerbeek en ligt in de gemeente Losser. De exacte locatie van het onderzoeksgebied wordt weergegeven in de afbeelding op pagina 3.

2.1.2 Huidig gebruik van het onderzoeksgebied

Het onderzoeksgebied is in gebruik als watergang, de aangrenzende percelen zijn in agrarisch gebruik.

2.1.3 Geplande maatregelen binnen het onderzoeksgebied

In het Waterbeheerplan 2016-2021 zijn de KRW-waterlichamen onderscheiden, de doelen voor de goede toestand gedefinieerd en de maatregelen benoemd om die toestand te bereiken. De voorgenomen KRW-maatregelen zijn een middel om de beoogde goede toestand in de waterlichamen te bereiken. Waar waterschap Vechtstromen uiteindelijk op afgerekend wordt is niet alleen of de aangekondigde maatregelen feitelijk zijn uitgevoerd, maar ook of de waterlichamen in de goede toestand verkeren. Waterlichaam Ruhenbergerbeek is binnen de KRW aangewezen met een hoog ambitieniveau (type R5 – langzaam stromende midden/benedenloop). Dat wil zeggen dat er over een lengte van ruim 5 kilometer, binnen tweezijdige stroken van ca. 15 meter breed, de Ruhenbergerbeek meer ruimte kan krijgen voor natuurlijke processen.

2.2 Informatie van de opdrachtgever

Opdrachtgever heeft onderstaande informatie geleverd aan Sweco.

Kaartmateriaal

Opdrachtgever heeft een digitale topografische kaart met RD-coördinaten (AutoCAD dwg OF dxf formaat OF ArcGIS-formaat) ter beschikking gesteld. Hierop staat het onderzoeksgebied aangegeven.

2.3 Aanwezige informatie over de bodemgesteldheid

Op basis van de gegevens van het DINOloket kan worden geconcludeerd dat de ondergrond ter plaatse van het onderzoeksgebied geheel bestaat uit zand. De laag met een 10 MPa conusdrukweerstand en een minimale dikte van 0.5 meter (dit betreft de maximale indringingsdiepte van mogelijk aanwezige CE) is gelegen op 3.5 m-mv.

3 Resultaat historisch feitenmateriaal

Mei 1940

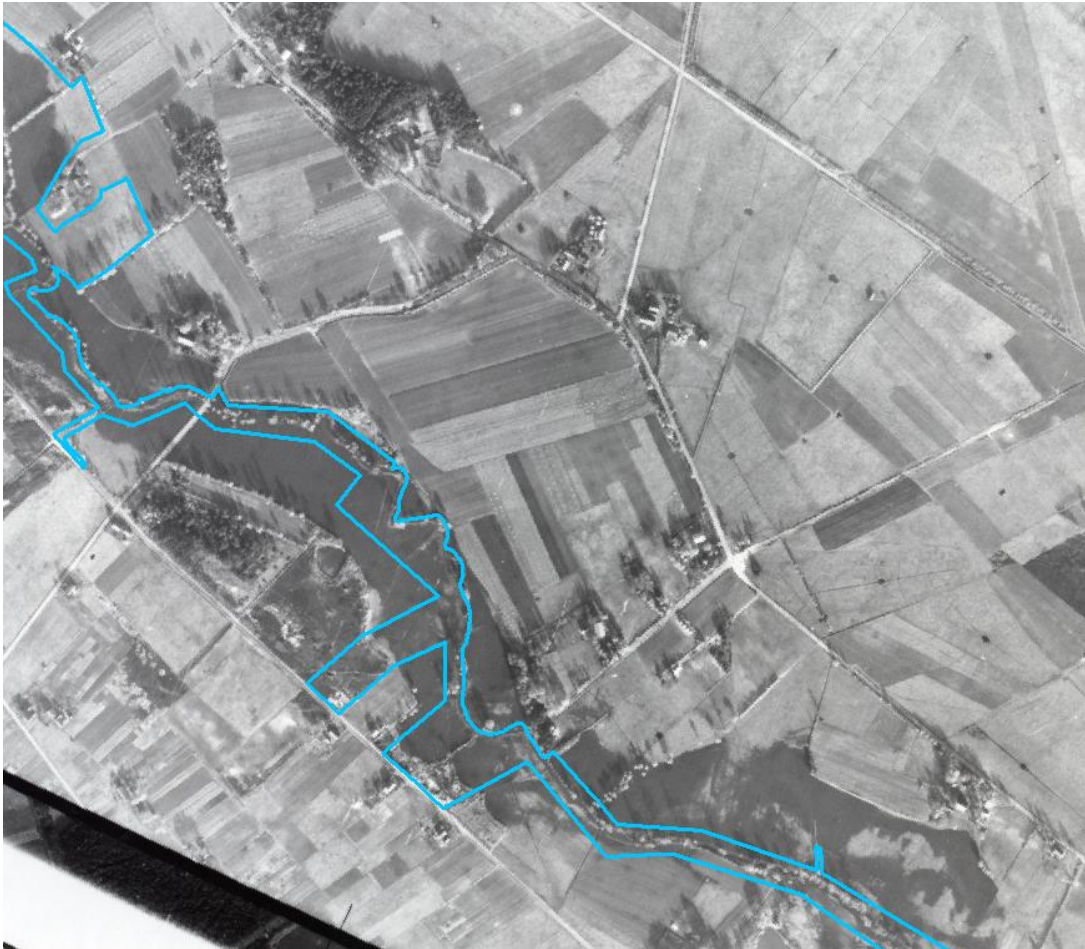
Op 10 mei 1940 overschreden Duitse soldaten de Nederlandse grens bij onder meer Losser. 's Morgens om 03.40 uur kwam er bij de grensovergang De Poppe een langzaam rijdende pantser trein met Duitse soldaten de grens over, die tot stilstand kwam vóór de spoorbrug over de Dinkel. De brug werd vervolgens zorgvuldig gecontroleerd op explosieven. Ter hoogte van de Losserse straatweg hield de trein voor de tweede keer stil. De Duitsers omsingelden de grensbarak en de aanwezige Nederlandse soldaten. De grenswachten hadden geen enkele kans en werden gevangen genomen. In Overdinkel wisten de grensbewakers een laag overvliegende Duitse bommenwerper neer te schieten, die in de buurt van Drieland (Duitsland) neerstortte, waarbij de vliegers het leven lieten.

De grenswachters bleven nog een half uur gespannen zitten wachten op eventuele nieuwe vliegtuigen, maar toen deze uitbleven maakte luitenant Ter Wengel aanstalten om aan de order van kapitein Groenewegen gehoor te geven en zijn wapens te vernietigen. De manschappen toonden zich verontwaardigd en waren des duivels. Slechts met grote tegenzin volgden ze het bevel op en met tranen in hun ogen sloegen ze de geweren stuk. De resterende munitie werd in de nabij gelegen Ten Wolde's plas (ook Kolkersplas), bij de "Losserse draai", halverwege Overdinkel, gesmeten evenals de krom geslagen geweren.

Er is bij de inval op Lossers grondgebied - behalve de op vliegtuigen schietende militairen in Overdinkel - geen schot gevallen.

Bezettingsperiode

Tijdens de bezettingsperiode hebben er nauwelijks oorlogshandelingen binnen het onderzoeksgebied plaatsgevonden. Op de luchtfoto's zijn geen sporen van oorlogshandelingen waar te nemen binnen het onderzoeksgebied. Op de luchtfoto's is wel zichtbaar dat de percelen langs de Ruhenbergerbeek onder water staan. Deze gebieden zijn vermoedelijk door de Duitse troepen geïnundeerd om als verdedigingslinie te kunnen dienen.

Uitsnede luchtfoto van 19 november 1944 (bron: DotkaData)

Bevrijding

De bevrijding op 3 april 1945 door Engelse troepen van dorp Losser verliep rustig, maar De Lutte werd onder vuur genomen. Er werd geschoten op het Bernardusgebouw, waar Duitse munitie lag opgeslagen en ook de katholieke kerk en aangrenzende gebouwen liepen schade op.

Terwijl Losser wat het directe oorlogsgeweld betreft - uitgezonderd een wegopblazing bij de drie kruispunten - er nog genadig vanaf kwam, waren de moeilijkheden in Overdinkel aanmerkelijk groter. Zo vermelden ook de logboeken van de 5th Brigade van de Armoured Division, onder leiding van kapitein J. Pitt. Hij kwam met zijn leger vanuit Glane, Overdinkel binnen. De Duitsers konden het tempo van de Engelsen niet bijbenen en gingen noodgedwongen tot verweer en dekkingsvuur over. Bij de Weertsbrug aan de Straatweg Glane-Overdinkel gooide een in het nauw gebrachte Duitse militair een handgranaat naar een Engelse soldaat die samen met B. Damhuis van de Glane probeerde de Duitser(s) te lokaliseren. Beiden konden achter een huis, dat beschadigd werd, wegspringen.

In Bolhaarsbos aan de Spinnersweg werd een Duitse militair die schuilging achter een hooiberg en op het commando "hands up" zijn handen in zijn zakken hield ter plaatse doodgeschoten. In de kelder, met een capaciteit van zo'n 10 man, van "Ons Gebouw" (Protestante vereniging) zaten wel 20 personen op elkaar gepropt met zandzakken voor het kelderraam in grote angst het lawaai van buiten af te wachten. Alles trilde en de mensen

beefden mee. Plotseling werd de kelderdeur met geweld opengetrokken en een Duitse soldaat riep vertwijfeld "wo ist meine Einheit". Hij was blijkbaar de aansluiting met zijn groep kwijt en was vertwijfeld op zoek naar zijn kameraden. Toen hij zag dat hier weliswaar een bange opeengepakte mensenmassa zat maar geen strijdmakker, gooide hij de deur weer dicht en rende richting Hoofdstraat. Plotseling hoorden de kelderbewoners een hevige gil. Het bleek dat de Duitse soldaat daar door een Engelse kogel dodelijk was getroffen. Toen het wat rustiger werd, hebben aanliggende bewoners hem bij Slichtman binnengebracht. Schuin tegenover het huis van politieman Ter Laak werd een Duitser van de trap geschoten, hij was op slag dood. Alles wat op het muisgrijze van de Duitsers leek, werd onder vuur genomen. Twintig "Jerrys" zoals de Engelsen de Duitsers noemden, vonden volgens kapitein Pitt in Overdinkel de dood. Dertig Duitsers zijn krijgsgevangen gemaakt. De Britten telden slechts zes gewonden. Volgens Hendrik Notkamp, die in die dagen aan de Spinnersweg woonde, werden de Duitsers door de snel vanuit Glane oprukkende Engelsen verrast. „In het bos achter de Rooms-Katholieke kerk (toen nog bos) zaten de Duitsers en ook in de schuttersputten langs de Spinnersweg. Deze hadden ze echter al snel verlaten.

In de werkplaats van aannemingsbedrijf Rikhof aan de Hoofdstraat hadden de Duitsers hun keuken ondergebracht. Bij Punte (Bolhaar) en bij Loohuis aan de Spinnersweg werd een groepje Duitse militairen dat van plan was de strijd te staken, door een Engelse motorordonnans neergemaaid. Bij Munsterhuis werd een schuur achter het huis in brand geschoten. De Engelsen schoten op alles wat verdacht leek of de verkeerde kleur had. Aan de Kerkhofweg sneuvelden nog enkele Duitsers door Engels mortiervuur. We hadden geen ruit meer heel en hebben in de kelder van Rikhof dekking gezocht. De kerktoeren van de Rooms-Katholieke kerk heeft ook nog twee treffers gehad", aldus Hendrik Notkamp.

De Duitsers trokken zich via de Ruhenbergerweg terug. Bij boerderij Luijterink en ook bij Kalter en Notkamp hebben de Duitsers nog geschut opgesteld. Vanuit boerderij Luijterink hebben de Duitsers nog drie keer op de Rooms-Katholieke kerk geschoten, alle drie keer mis. Bij Aveskamp aan de Ruhenbergerweg, voor het huis in de wei, stond een Duitse tank die de Wepeloweg onder vuur hield. Een Engels legervoertuig werd hier buiten gevecht gesteld. De inzettende Engelsen liepen slechts lichte verwondingen op. De Duitsers trokken in groepjes terug, de stukken geschut door paarden getrokken met bovenop uitgeputte soldaten. Bij boerderij Schepers zat een groepje Duitsers de kaart te bestuderen en kwam tot de conclusie dat snel terugtrekken de beste oplossing was om niet "Umkesselt" te worden.

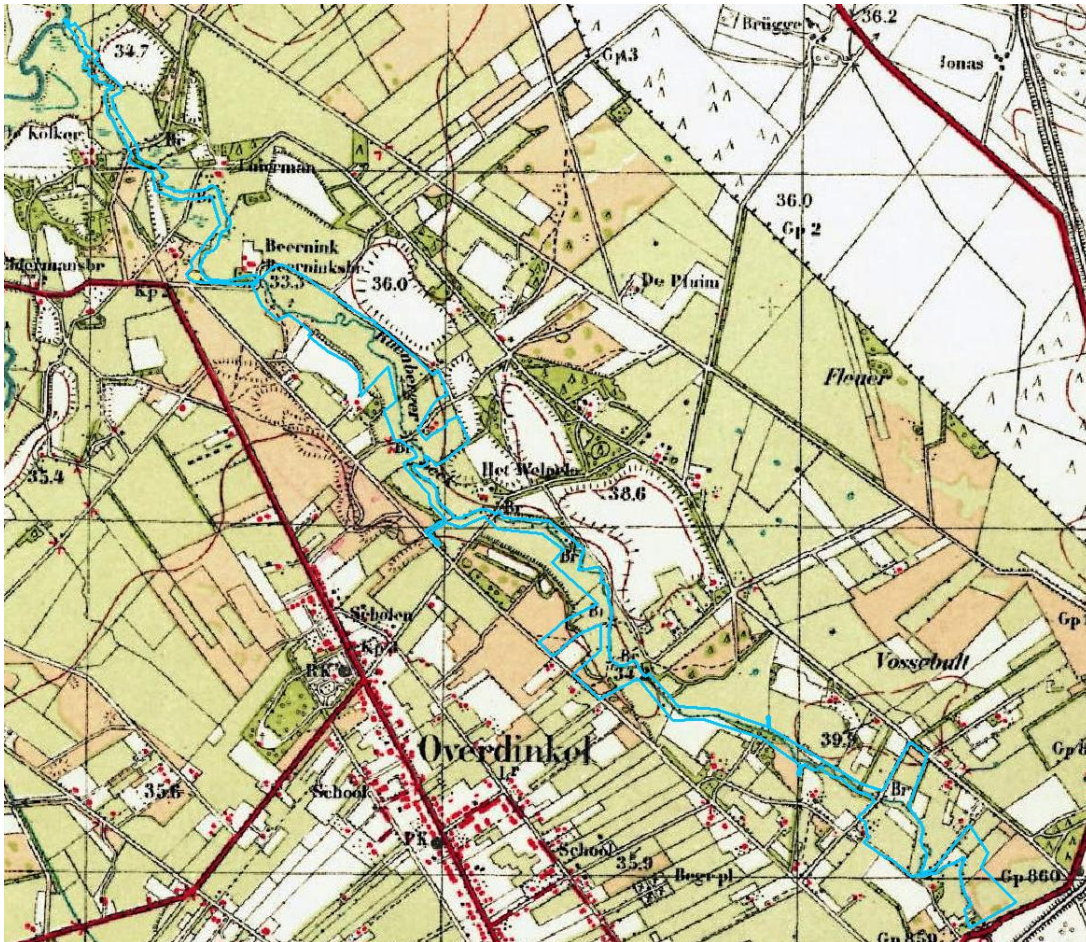
In kleine groepjes trokken zij via Beerninksweg terug op de Bardel. Doden zijn aan de Ruhenbergerweg niet gevallen. De oorlog was al voorbij toen Geert Luijterink, die in de oorlog half Overdinkel van vlees had voorzien en altijd de dans ontsprongen was, op een landmijn trapte en het leven liet. Voor hem was het bevrijdingsfeest maar kort. Bij het kapelletje voor zijn huis heeft pastoor Bannink hem nog geestelijke hulp verleend, voordat hij op een platte boerenwagen naar Overdinkel vervoerd werd.

Bij de "Driland" op Duits gebied heeft Hendrik Notkamp, toen hij dienst deed bij de grenscontrole na de oorlog, 17 houten kruisjes gezien aan de kant van de Gildehauserstraat. Of deze allemaal herinnerden aan soldaten die bij de gevechten in Overdinkel waren gesneuveld, is de vraag.

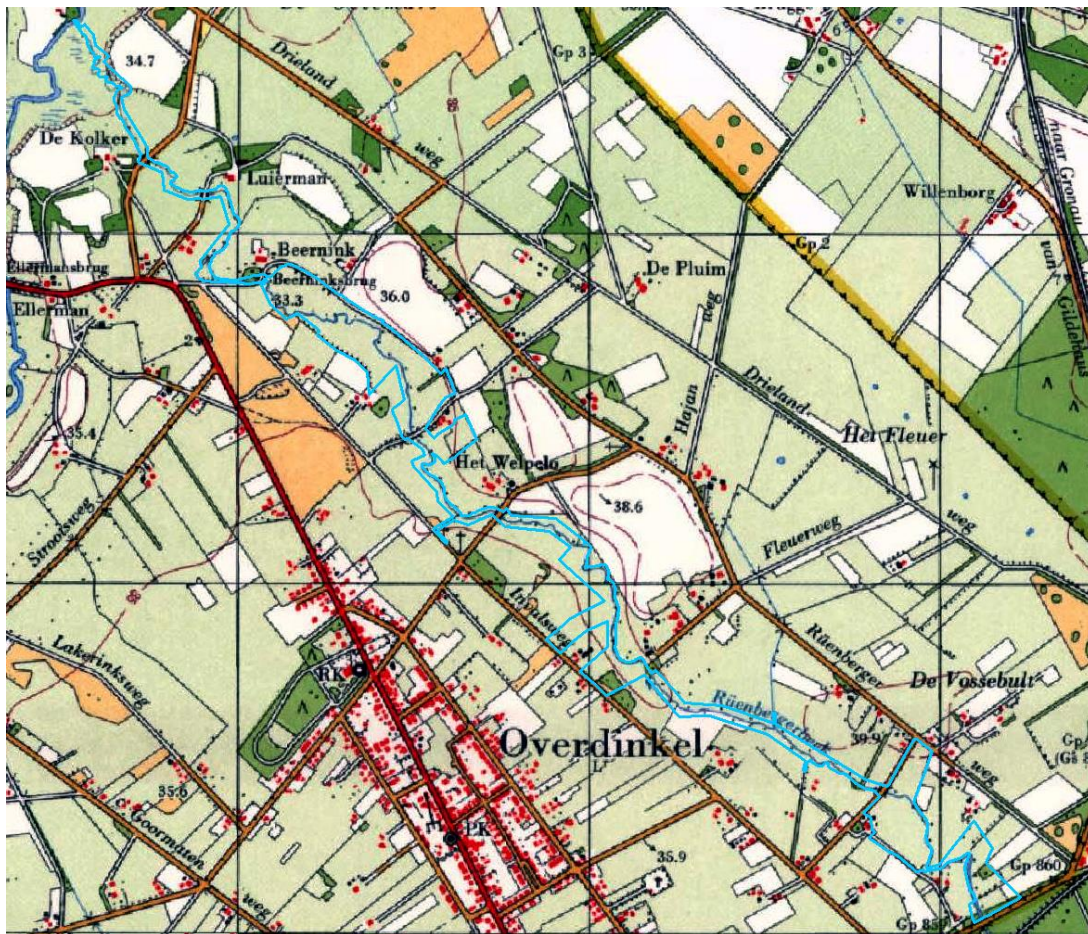
Op maandag 2e paasdag keerde de rust langzamerhand weer in Overdinkel. Het oorlogsgeweld en lawaai speelde zich nu aan de andere kant van de grens af. Directe slachtoffers zijn voor zover bekend onder de Overdinkelse bevolking niet gevallen. Dat verzachtte de pijn en de angst. Ook hier ging de bevrijding gepaard met materiele schade, die pas veel later zou worden hersteld.

Naoorlogse werkzaamheden

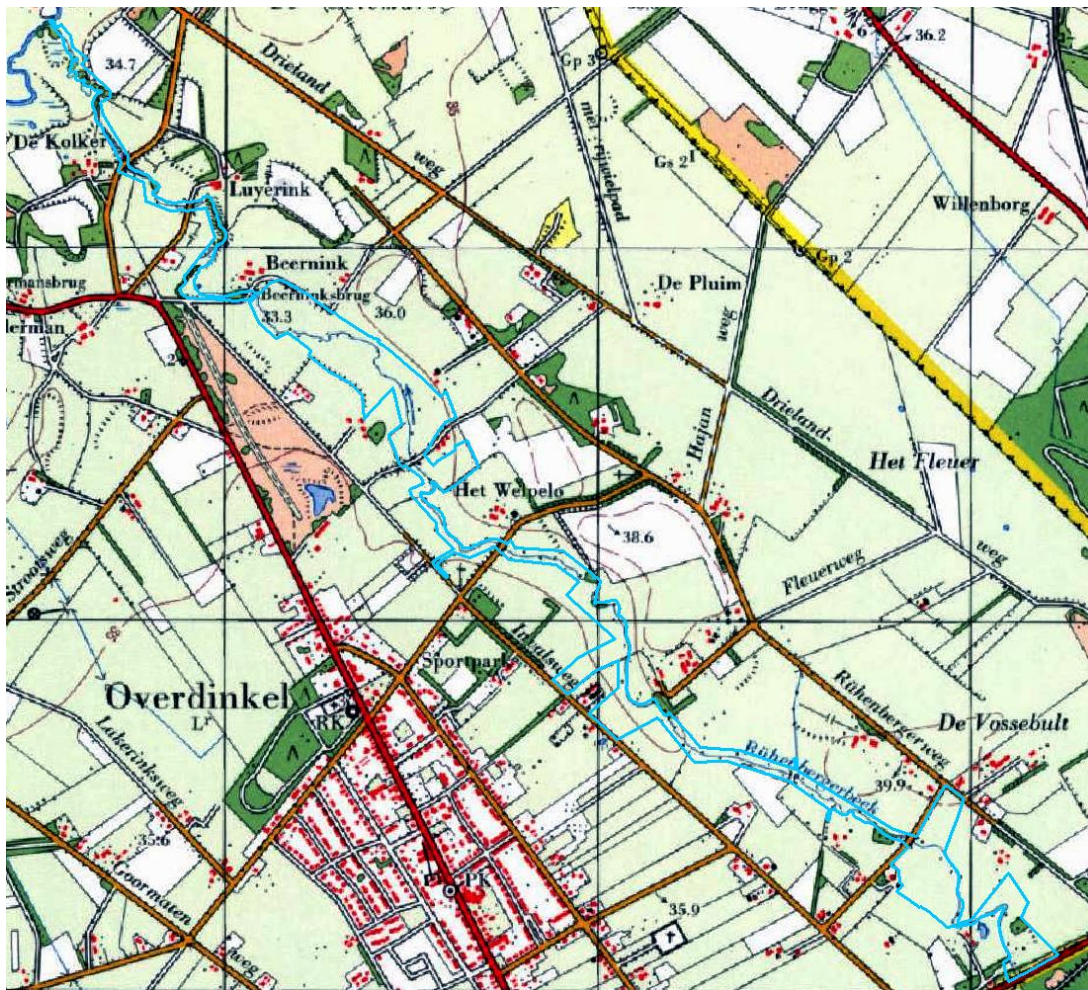
De loop van de Ruhenbergerbeek is in de periode 1945-heden niet aangepast. Ook de gebieden aan weerszijde van de beek, welke gelegen zijn binnen de onderzoeksgrens (blauw), zijn niet of nauwelijks veranderd. De omliggende percelen zijn voornamelijk in gebruik als agrarische gronden. Op de bewerking van deze gronden na, zijn er naoorlogs geen grootschalige grondroerende werkzaamheden ter plaatse van het onderzoeksgebied uitgevoerd.

Locatie onderzoeksgebied – circa 1940

Locatie onderzoeksgebied – circa 1967

Locatie onderzoeksgebied – circa 1980

Locatie onderzoeksgebied – 2019

4 Analyse historisch feitenmateriaal

Het historisch feitenmateriaal afkomstig van de inventarisatiefase is in dit hoofdstuk gedetailleerd geanalyseerd. Op basis hiervan wordt vastgesteld of er sprake is van de vermoedelijke aanwezigheid van explosieven.

Verdacht of onverdacht

Bij de analyse wordt het bronnenmateriaal geanalyseerd conform de richtlijnen van de WSCS-OCE. Hierin staat beschreven welke oorlogshandelingen wel of niet tot een verdacht gebied leiden. Tevens staat beschreven hoe het verdachte gebied in horizontale en verticale zin dient te worden afgebakend.

Ter plaatse van het onderzoeksgebied hebben zich bij de Duitse inval in mei 1940 geen noemenswaardige oorlogshandelingen, waarbij er mogelijk explosieven in het onderzoeksgebied zijn achtergebleven, afgespeeld. Er werden door de Nederlandse militairen echter wel munitie en wapens gedumpt in de Kolkersplas, om deze uit handen van de Duitse militairen te houden. De exacte locatie hiervan kon niet herleid worden.

Ten tijde van de bezetting zijn er mogelijk fosforbommen binnen het onderzoeksgebied terecht gekomen. Op luchtfoto's zijn hier geen sporen van teruggevonden en ook in het archiefmateriaal blijkt geen exacte plaatsaanduiding terug te vinden, waar deze bommen terecht zouden zijn gekomen.

Bij de bevrijding van Overdinkel en omgeving hebben zich geen zware gevechten afgespeeld, maar zijn er wel schermutselingen geweest tussen geallieerde en Duitse militairen. Op basis van deze schermutseling is het onderzoeksgebied niet aan te merken als een verdacht gebied voor het aantreffen van CE. Tevens is hiervan geen tweede bron beschikbaar welke de beschreven acties kan bevestigen.

Ook uit naoorlogse munitievondsten zowel direct na de oorlog, als in latere perioden door de Explosieven Opruimingsdienst Defensie (EOD) zijn er geen vondsten waarvan met zekerheid gesteld kan worden dat deze binnen het onderzoeksgebied zijn gedaan. Hierbij wordt wel opgemerkt dat er ter plaatse van het onderzoeksgebied naoorlogs geen grootschalige grondroerende werkzaamheden dan wel aanpassingen aan het landschap zijn uitgevoerd. Dit betekent dat eventuele explosieven, door het feit dat er geen grondroering ter plaatse is uitgevoerd, dan ook niet worden aangetroffen.

Op basis van deze analyse is het onderzoeksgebied **onverdacht** verklaard.

5 Conclusie en advies

5.1 Conclusie

Onverdacht gebieden

Uit de analyse van het historisch feitenmateriaal blijkt dat er in de directe omgeving van het onderzoeksgebied enkele oorlogshandelingen hebben plaatsgevonden. Op basis van de richtlijnen van de WSCS-OCE dienen de oorlogshandelingen goed gelokaliseerd te kunnen worden en dienen ze te worden bevestigd door een tweede bron. De oorlogshandelingen welke mogelijk in het onderzoeksgebied hebben plaatsgevonden, voldoen niet aan deze eisen. Het onderzoeksgebied wordt dan ook aangemerkt als onverdacht gebied.

Het onderzoeksgebied is aangemerkt als onverdacht gebied, aangezien mogelijke oorlogshandelingen niet exact te plaatsen zijn. Ter plaatse van het onderzoeksgebied hebben naoorlogs nauwelijks grootschalige grondroerende werkzaamheden plaatsgevonden. Gedumpte munitie of munitie welke op andere wijze mogelijk binnen het onderzoeksgebied terecht is gekomen is hierdoor niet opgemerkt. Feit blijft dat de eventuele locaties hiervan niet te achterhalen zijn.

5.2 Advies

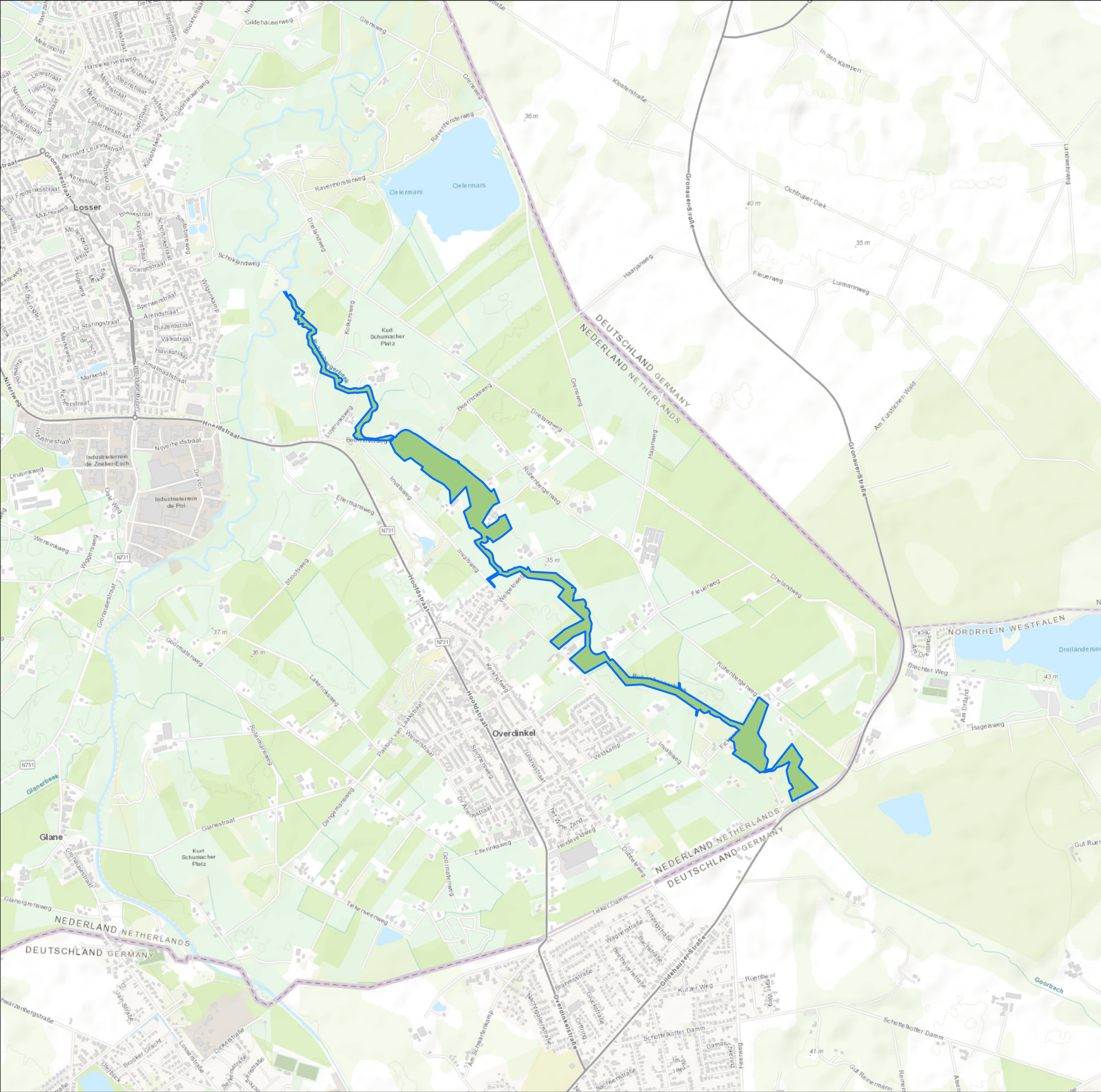
Op basis van de resultaten van het bureauonderzoek adviseert Sweco Nederland om de grondroerende werkzaamheden ter plaatse van de Ruhenbergerbeek uit te voeren onder het werkprotocol “onverwacht aantreffen CE”.

Werkprotocol “onverwacht aantreffen CE”

Een dergelijk werkprotocol wordt gehanteerd indien er geen aantoonbaar verhoogd risico aanwezig is aangezien de werkzaamheden worden uitgevoerd in onverdacht gebied. Ter plaatse is een achtergrond risico aanwezig. In het werkprotocol wordt beschreven hoe men dient te handelen bij het spontaan aantreffen van een explosief. Tevens wordt geadviseerd een toolbox voor de aannemer te laten verzorgen. Dit verhoogt de veiligheid op de werkplek en voorkomt mogelijk stagnatie tijdens de werkzaamheden en verkleint daarmee financiële risico's.

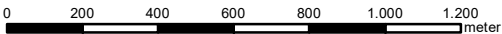
Bijlage 1. CE-Bodembelastingkaart

CONCEPT

Legenda

- Onderzoeksgebied
- Onverdacht

**CE Bodembelastingkaart
Ruhenbergerbeek**

Opdrachtgever: Waterschap Vechtstromen
Projectnummer: 370389

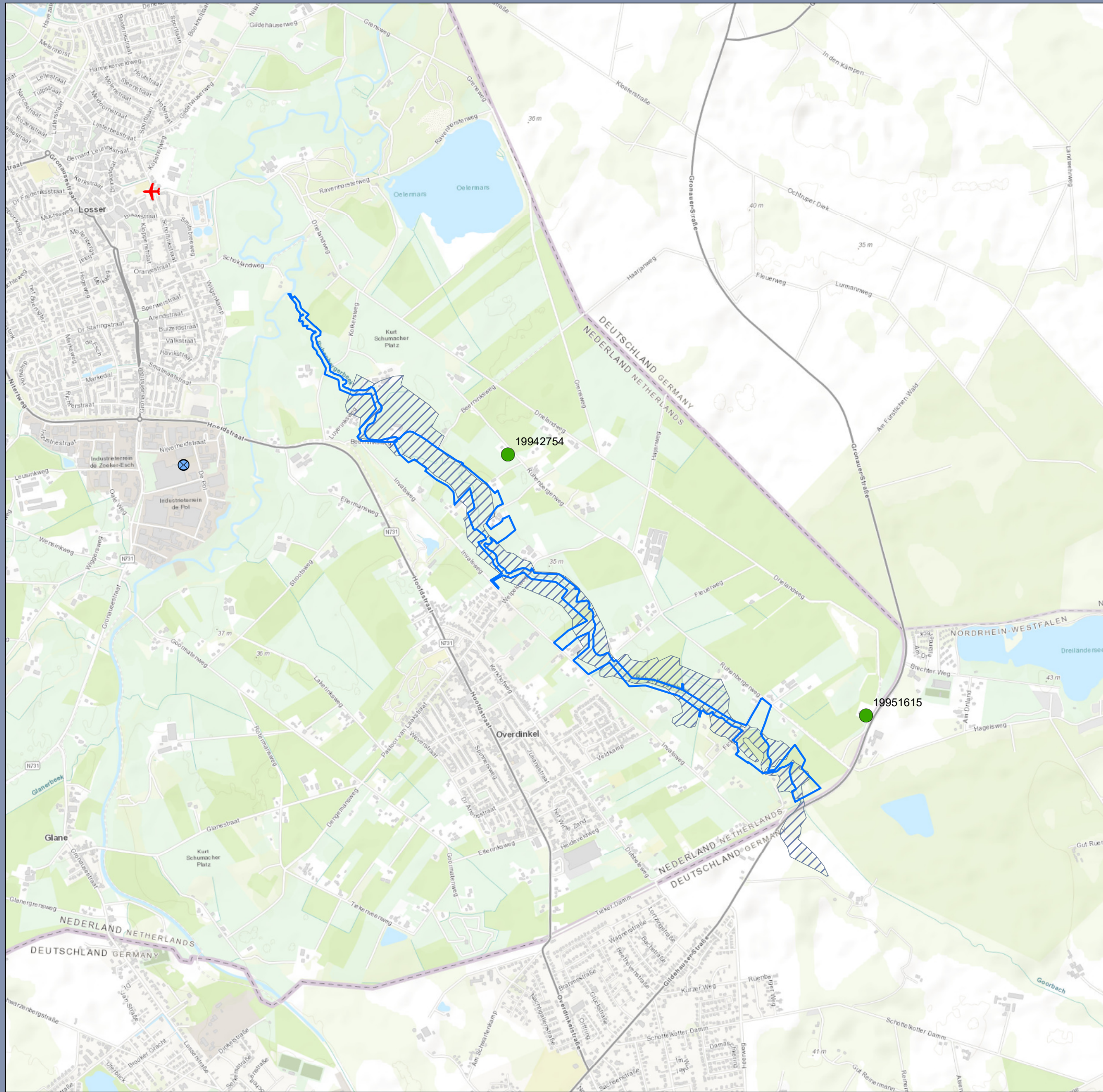
Status: Definitief
Datum: 17-4-2020
Schaal: 1:20.000
Formaat: A3

Getekend: JW - Gecontroleerd en akkoord: JP
Paraaf:

Bijlage 2. Inventarisatiekaart

CONCEPT

Legenda

- Brisantbom
- MORA
- Neergestort vliegtuig
- Onderzoeksgebied
- Inundatie

0

200

400

600

800

1.000

1.200

meter

Inventarisatiekaart

Ruhenbergerbeek

Opdrachtgever: Waterschap Vechtstromen
Projectnummer: 370389

Status: Definitief
Datum: 17-4-2020
Schaal: 1:20.000
Formaat: A3

Getekend: JW - Gecontroleerd en akkoord: JP
Paraaf:

© Sweco Nederland B.V. Alle rechten voorbehouden

Bijlage 3. Chronologische lijst gebeurtenissen

Inventarisatie bronnenmateriaal				
Markering	Datum	Gebeurtenis/locatie	Bronverwijzing	Archief
	10-05-1940	Nederlandse grenswachten schoten een Duitse bommenwerper neer, welke neerstortte in Drieland net over de grens in Duitsland	In Losser is niets gebeurd – p. 29	Koninklijke Bibliotheek
	10-05-1940	Nederlandse grenswachten dumpten geweren en munitie in de Ten Wolde's plas (ook Kolkersplas), bij de Losserse draai, halverwege Overdinkel	In Losser is niets gebeurd – p. 29	Koninklijke Bibliotheek
	09-07-1940	In de nacht vielen er meerdere Blg. (?) in Losser waarbij geen schade werd aangericht.	Losser – 212	Bundes Archiv Freiburg
	13-03-41	Om 00.30 uur, in Losser (Overijssel), 3 brisantbommen, waarvan 2 blindgangers en meerdere brandbommen op heide. Geen schade.	Inv. 1328	Nederlands Instituut voor Oorlogsdocumentatie (NIOD) – Toegangsnummer 216K - Collectie Departement van Justitie
	10-12-1944	Omstreeks 14:45 uur kwam er een bom terecht op het fabrieksterrein van de firma Van Heek te Losser. De bom was ontploft op circa 20 meter van het ketelhuis. Meerdere ruiten van het fabrieksgebouw werden vernield. De bom was vermoedelijk afkomstig van een Engels vliegtuig.	65.8 / 728 LBD	Gemeente archief Losser
	13-06-1943	Meerdere bommen gevonden in Losser, onder andere bij het erve Aveskamp en in Overdinkel bij het erf van J. Olde Heuvel. Bij het erve Naafs in Overdinkel komen meer dan 100 bommen (uitgebrande fosforbommen) neer.	In Losser is niets gebeurd – p. 111	Koninklijke Bibliotheek
	10-07-1943	Omstreeks 01.30 uur zijn in de buurtschap de Haar bommen ontploft en is het huis van de familie T. Naafs uitgebrand. Hier is een Engels vliegtuig neergestort. Een Engelse vlieger is door de Duitsers gearresteerd. De stoffelijke resten van een andere Engelse vlieger zijn onder leiding van de toenmalige gemeenteopzichter K. op de Algemene begraafplaats te Losser begraven. Het betreft de piloot J.O. Ingram van R.A.F. 61 sqdn. (25 jaar oud). Bemanningslid Patching kwam bij het huis van meester Biesterbos in de Beekhoek terecht en werd gevangen genomen (zie 9.3). De overige bemanningsleden sprongen af boven Duits grondgebied. Dit waren J.E. Wood, J.D. Skinner, R.E. Ryder, J.R. Sharp en dhr. West-Cott.	In Losser is niets gebeurd – p. 112	Koninklijke Bibliotheek
	10-10-1943	Te Overdinkel achter de boerderij van Beernink wonende 0.620 (Strootsweg 4) is een gedeelte van een vliegtuig neergevallen.	In Losser is niets gebeurd – p. 112	Koninklijke Bibliotheek
	29-10-1944	Omstreeks 11.00 uur, zijn 13 brisantbommen uitgeworpen door Engelse of Amerikaanse vliegtuigen. Ze zijn niet ontploft.	In Losser is niets gebeurd – p. 114	Koninklijke Bibliotheek
	14-01-1945	Op de heldere zondagmorgen van 14 januari 1945 omstreeks 10.30 uur kon men een luchtgevecht gadeslaan tussen diverse vliegtuigen. De jachtbommenwerpers waagden zich gevaarlijk dicht boven de Losserse bodem. Tijdens dit gevecht kwam een rokende Duitse jager vanuit het westen laag vliegend op het dorp aan. Plotseling was hij uit zicht verdwenen en volgde er een hevige ontploffing en daarna een grote rookwolk. De Duitse jager was neergestort op twee dubbele woonhuizen, te weten de percelen D.161, D.160, D.158 en D.159 gelegen	In Losser is niets gebeurd – p. 117	Koninklijke Bibliotheek

Inventarisatie bronnenmateriaal				
Markering	Datum	Gebeurtenis/locatie	Bronverwijzing	Archief
		aan de Dinkelstraat (de huidige Scholtinkstraat 38) te Dorp Losser.		
	05-05-1945	Uit een opgave van onontpofte bommen, mijnen en granaten aan de Militaire Commissaris van Enschede bleek in de gemeente Losser op meerdere locaties diverse munitie aanwezig te zijn, waaronder een fosforbom en een bom respectievelijk in het Fleuer op grond van V.G.H. Welpelo O27 (Wepeloweg 13) en H. ter Riet in de nabijheid van het Fleuer.	MMOD SSA 48 k-l 368	Semistatisch Archief (SSA) te Rijswijk

CONCEPT

Overzicht ruimingén uitgevoerd door de EOD (MORA's)

Gemeente Losser		
UO nr	Locatie	Vondst
19942754	Ruhenbergerweg 2 te Overdinkel (gevonden bij opruimen schuur)	1x obg ptn 30 mm (verschoten) 5000x KKM divers incl. trommels schertsvuurwerk
19951615	Ruhenbergerweg 35 te Overdinkel (in woning in afgesloten kast)	1x verm. hgr

Overige ruimingén betroffen schroot, waren aangevoerd van elders of zijn gemeld in bospercelen waarvan de exacte locaties niet te achterhalen is.

CONCEPT